

“ Πρωτοβουλία Κοινωνικής Προστασίας ”

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΣ ΣΧΕΔΙΟ

ΔΟΜΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ

Η δομή της εισήγησης όπως αρχικά σχεδιάστηκε έχει ως εξής:

I Η κοινωνική προστασία σήμερα:

- Κατηγορία ότι η μικρότερη στην Ευρώπη
- Δεν ευσταθεί - ποσοστό υψηλότερο από ό,τι καταγράφεται
 - από 18% ΑΕΠ το 1993, τουλάχιστον 21,6% (20% περισσότερο) και ανεβαίνει.
- Αλλά: ασυντόνιστα, Καταγράφεται δαπάνη, ενώ δικαιούχοι άγνωστοι. πολλές φορές διπλά, πολλά κενά, ανυπαρξία καταγραφής αναγκών - κρίση αποτελέσματος από δαπάνη. Αντιαναπτυξιακή δομή. Απρόσωπο σύστημα - επιδοτείται η ανάγκη και όχι το άτομο που την έχει.
- Προϋπολογισμός 1998 σημαντικά αυξημένος.

II Συντονισμός κοινωνικής προστασίας - πως οικοδομείται “ιστός ασφάλειας”;

Πρόβλεψη, καταγραφή, ιεράρχηση αναγκών, επανεξέταση προτεραιοτήτων, σχεδιασμός νέων. Παρακολούθηση - έγκαιρη παρέμβαση. Εναλλακτικές λύσεις. Δομές συντονισμού και ενιαίας χάραξης πολιτικής. Πρόταση:

- Ολιγομελής Ad hoc επιτροπή (από οικονομολόγους, κοινωνιολόγους, κλπ) εξετάζει το σύνολο της κοινωνικής προστασίας και εισηγείται εντός εξαμήνου

Πρόβλημα: Ποιός αναλαμβάνει την απαιτούμενη εργασία (Ονόματα) ;

III Συντονισμένες Πρωτοβουλίες Επικεντρωμένης Φροντίδας, Συνδρομής και Ενίσχυσης (Σ.Π.Ε.Φ.Σ.Ε.)

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, θεωρούμε ότι η συνδρομή προς **τρεις συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού** είναι αποφασιστικής σημασίας για την μελλοντική εξέλιξη της συνολικής κοινωνικής συνοχής:

1. Μακροχρόνια άνεργοι, κυρίως νέοι.
2. Πολύ ηλικιωμένοι
3. Νέα ζευγάρια

Προς αυτήν την κατεύθυνση προτείνονται, ως καινοτομία και αποφασιστική στροφή στην κοινωνική πολιτική **τρεις Συντονισμένες Πρωτοβουλίες Επικεντρωμένης Φροντίδας, Συνδρομής και Ενίσχυσης (Σ.Π.Ε.Φ.Σ.Ε.)** : Χαρακτηριστικά τους είναι:

1. **Χρονική κλιμάκωση:** Κάθε ΣΠΕΦΣΕ περιέχει Αμεσα μέτρα (υλοποιήσιμα στο 1ο εξάμηνο 1998), Μεσοπρόθεσμα (επεξεργάζονται εντός του 1ου εξαμήνου

1998, υλοποιούνται το επόμενο δωδεκάμηνο) Μακροπρόθεσμα (κάλυψη συγκεκριμένης ανάγκης ως το 2000).

2. **Συντονισμένη δράση** σε πολλούς τομείς που αφορούν τις ανάγκες της ομάδας-στόχου.
3. **Διατομεακή δράση.** Στις πρωτοβουλίες συντονίζονται ενέργειες απο πολλούς φορείς του δημοσίου, υπουργεία αλλά και απο τον ιδιωτικό τομέα.
4. **Αξιοποίηση εθελοντισμού.**

Απαραίτητο στοιχείο που δίδει πνοή και συνέχεια στα ΣΠΕΦΣΕ η **αποτελεσματική διοίκηση** - εκπονείται επιχειρησιακό σχέδιο που περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, υλοποίηση και παρακολούθηση όλων των δράσεων όπως εκτυλίσσονται χρονικά. Απαραίτητο στοιχείο ότι πρέπει να είναι ανοικτό στην κοινωνία.

Απαραίτητα στοιχεία για θετική απόφαση προώθησης ενός ΣΠΕΦΣΕ:

1. Επίλυση "θεμάτων αξιοπιστίας".
2. Υλοποίηση αμέσων θεμάτων εντός πρώτου εξαμήνου 1998.
3. Σιγουριά ότι μεσοπρόθεσμα θέματα είναι:
 - εφικτά να γίνουν μέσα στο 1998,
 - Υπάρχουν στελέχη που να αναλάβουν **άμεσα** τον σχεδιασμό και να στελεχώσουν τις επιτροπές παρακολούθησης.
4. Οι στόχοι είναι συμβατοί με τις προτεραιότητες των Υπουργείων και επιμέρους φορέων .
5. Υπάρχει καταγραφή των απαιτούμενων θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων που πρέπει να προωθηθούν.

Αν δεν είμαστε σίγουροι για θετική απάντηση έστω και σε ένα απο τα ανωτέρω ερωτήματα θα έπρεπε η συγκεκριμένη πρωτοβουλία να κριθεί ανώριμη και να αναβληθεί.

I. Κοινές ιδέες που διαπνέουν τα ΣΠΕΦΣΕ - Νέα Φιλοσοφία στην Κοινωνική πολιτική

Οι προτάσεις για ΣΠΕΦΣΕ χωρίζονται σε τρία είδη, όσον αφορά το επικοινωνιακό αλλά και την ωριμότητα υλοποίησης. Και τα τρία είναι απαραίτητα στοιχεία μιας ισορροπημένης πρότασης:

1. **Άμεσα Μέτρα** που έχουν **ορατή επίπτωση** στην ζωή του πολίτη, **εξαγγέλλονται** λεπτομερώς και **υλοποιούνται εντός του πρώτου εξαμήνου του 1998** το αργότερο.
2. **Μεσοπρόθεσμα Μέτρα** που **εξαγγέλλονται** γενικά, γίνεται η επεξεργασία και εξειδίκευση μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1998, και υλοποιούνται ως **το τέλος του 1998**. Ετσι δίδεται η εικόνα ότι δεν πρόκειται για πυροτέχνημα αλλά για συγκροτημένη πολιτική πρωτοβουλία που εξελίσσεται σε βάθος χρόνου.
3. **Στρατηγικοί στόχοι** για την **τετραετία**. Οι στόχοι δεν μπορεί να έχουν άλλη μορφή απο "Όλοι που πληρούν τις χ (εύκολα προσδιορίσιμες και άμεσα κατανοητές) προϋποθέσεις θα μπορούν να καλύψουν την ψ συγκεκριμένη ανάγκη τους ως το 2000".

Ετσι δίδεται η εντύπωση ότι **υλοποιείται** μια νέα, διαφορετική απο την παραδοσιακή, αντίληψη για την κοινωνική πολιτική. Η αντίληψη αυτή βασίζεται σε ορισμένη **φιλοσοφία, διαφοροποιημένη απο την παραδοσιακή**:

1. **Αρχές αποτελεσματικής διοίκησης στην πρωτοβουλία**. Οι πρωτοβουλίες έχουν ως συνεκτικό κρίκο ότι απευθύνονται προς συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Αποτελούνται όμως απο ενέργειες πληθώρας φορέων ασυντόνιστων μεταξύ τους.

Η ανάγκη συντονισμού μπορεί να εξυπηρετηθεί απο την ένταξη των πρωτοβουλιών σε **Επιχειρησιακά Προγράμματα** (κατα το πρότυπο του ΚΠΣ). Ετσι πρέπει να εκπονηθεί Επιχειρησιακό Σχέδιο (Business Plan), να ορισθούν υποπρογράμματα, να τεθούν στόχοι, να γίνεται παρακολούθηση, αλλά και (πολιτικά ίσως σημαντικό) να εξευρεθεί ρόλος για τους πολλούς εμπλεκομένους. Απαραίτητο αν υπάρχει κοινή χρηματοδότηση.

Η **επιτροπή παρακολούθησης** (προεδρευόμενη απο υφυπουργό ή ΓΓ;) θα συναντάται σε τακτά διαστήματα στα οποία θα εξετάζεται η υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει οι επιμέρους φορείς. Το βάρος της προετοιμασίας θα πρέπει να το σηκώνει η γραμματεία. Ο μηχανισμός αυτός είναι δυνατόν να βοηθήσει και τις αναπτυξιακές προοπτικές ενός τέτοιου εγχειρήματος.

Σημαντικότατο σημείο η παρακολούθηση βάσει στόχων και αποτελέσματος, και όχι απλώς μέσω της δημιουργηθείσας δαπάνης (όπως παραδοσιακά γίνεται). Αρα το business plan πρέπει οπωσδήποτε να έχει μηχανισμούς

παρακολούθησης και μέτρησης αποτελέσματος. *Αρα απαραίτητο στοιχείο απο ποίον στελεχώνεται το Επ. Πρόγραμμα.*

2. **Συνέργεια δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.** Αυτό που προέχει δεν είναι τόσο να εξυπηρετούνται οι ανάγκες απο τον δημόσιο τομέα, όσο να *εξυπηρετούνται*. Ο ρόλος της δημόσιας παρέμβασης είναι η τήρηση υψηλής στάθμης προτύπων και πιστοποίηση, προστασία του δικαιούχου, εξασφάλιση υψηλών επιπέδων υπηρεσίας, και στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξετάζεται και η απευθείας παροχή υπηρεσιών. Σημαντικότερος ο ρόλος του Δημοσίου στην δημιουργία και εποπτεία αγοράς παροχής υπηρεσιών.

Σημαντικό σημείο ποιός κάνει την θέσπιση προτύπων και πιστοποίηση - έχει τις δυνατότητες να ανταπεξέλθει; Αν όχι, τότε τι χρειάζεται;

3. **Ρόλος εθελοντισμού.** Οι κοινωνικές πρωτοβουλίες αυτές προϋποθέτουν τον τοπικό έλεγχο για να μην "αλωθούν" απο ειδικά συμφέροντα και να διατηρηθούν οι ανάγκες του χρήστη στο επίκεντρο της πρωτοβουλίας. Ρόλο-κλειδί παίζει η ανάπτυξη εθελοντικών ομάδων. Κίνητρα για την δημιουργία ή διευκόλυνση της λειτουργίας πρέπει να εξετάζονται ως απαραίτητα εργαλεία υλοποίησης της στρατηγικής στροφής, για να προσδώσουν αξιοπιστία.

- Χρειάζεται νομικό πλαίσιο για εθελοντισμό και Μη κυβερνητικές οργανώσεις.

4. **Ανθρώπινο πρόσωπο στα ταμεία ασφάλισης.** Η μόνη ελπίδα μόνιμης και σταθερής χρηματοδότησης τέτοιων πρωτοβουλιών είναι μέσω της κοινωνικής ασφάλισης. Βεβαίως, η δημιουργία νέου κλάδου είναι πρόωρη. Ομως, θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν πόροι σε ειδικούς λογαριασμούς αξιοποιώντας το επιχείρημα ότι με τις πρωτοβουλίες αυτές εξυπηρετούν τις *πραγματικές* ανάγκες των ασφαλισμένων τους με τρόπο άμεσο και αποτελεσματικότερο απο την συνήθη επιδοματική αντιμετώπιση.

Προϋπόθεση, όμως, η λεπτομερής διατύπωση προγράμματος και μετά η ανάμειξη ταμείων

5. **Αξιοπιστία εξαγγελιών .** Στα επιμέρους προγράμματα υπάρχουν ειλημμένες υποχρεώσεις απο το παρελθόν (B/N σταθμοί, Βοήθεια στο Σπίτι). Η απρόσκοπτη υλοποίηση των υποχρεώσεων αυτών είναι θέμα αξιοπιστίας του συνολικού προγράμματος: Πρέπει η κυβέρνηση να είναι σε θέση να διαβεβαιώσει ότι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τα προγράμματα θα υλοποιηθούν ως τα μέσα του 1998 **το αργότερο**.

Εκ των ών ουκ άνευ.

Ενα κοινό σημείο που διατρέχει τις τρεις πρωτοβουλίες είναι η **στέγαση**. Ο τομέας της κοινωνικής κατοικίας, όπως αυτή εκφράζεται απο τον ΟΕΚ, το ΤΠΔ (για τους Δημόσιους Υπαλλήλους) αλλά και τις Τράπεζες είναι οργανωμένος με βάση πετपालιωμένους στόχους που εξετάζουν τις ανάγκες στέγης ως ανεξάρτητες απο τις υπόλοιπες ανάγκες.

Ο τομέας συνολικά είναι προικισμένος με μεγάλα ποσά (π.χ. ΟΕΚ 150 δισ. ετησίως σε εισφορές) τα οποία δίδονται χωρίς διατυπωμένα κριτήρια κοινωνικής πολιτικής. Ο τομέας αυτός επομένως προσφέρεται για να προσαρμοστεί στις ανάγκες της πρωτοβουλίας, χωρίς επιπλέον κόστος, αφού θα πρόκειται για απλή αλλαγή κατεύθυνσης πόρων που θα ξοδεούντουσαν ούτως ή άλλως.

Στην στέγαση πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της κατοικίας και της αγοράς κατοικίας - π.χ. το πρόβλημα είναι συχνά ρευστότητα και παροδική αδυναμία πρόσβασης στις αγορές κεφαλαίων. Π.χ. νέος εργαζόμενος που δεν έχει ένσημα, δεν μπορεί να πληρώσει την συμμετοχή στο δάνειο ή για τον οποίο οι δόσεις είναι στην αρχή μόνο δυσβάστακτες. Προσαρμογή της επιδότησης στις ιδιαιτερότητες της κατοικίας (και σύμπραξη συμπληρωματικά με την στεγαστική πίστη) εξοικονομεί πόρους και αυξάνει την κοινωνική αποτελεσματικότητα.

Υπάρχει έτοιμο σχέδιο νόμου για την κοινωνική κατοικία που σε μεγάλο βαθμό ενσωματώνει αυτές τις αρχές, όπως και την στροφή του ΟΕΚ στην προσφορά υπηρεσιών. Σκέψεις σε προχωρημένο στάδιο υπάρχουν και στην Κτηματική Τράπεζα.

Πρόταση: Ανεξάρτητη διερεύνηση του θέματος στέγαση με Κτηματική Τράπεζα, ΟΕΚ, Υπ. Εργασίας για ένταξη στο συνολικό σχέδιο ως μεσοπρόθεσμο μέτρο. Διερεύνηση κατα πόσον (και τί) μπορεί να ανακοινωθεί ως στόχος τώρα.

II. ΣΠΕΦΣΕ Νέων Ανέργων

Ομάδα - Στόχος οι Νέοι Άνεργοι, κάτω των 29 ετών. Η ομάδα αυτή είναι νευραλγικής σημασίας για τις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας, αλλά και σημείο - αιχμής της κοινωνικής συνοχής. Οι πόροι που διαθέτουμε πρέπει να διατεθούν κατά προτεραιότητα στην διευκόλυνση - με ενεργές πολιτικές απασχόλησης - της εισόδου και παραμονής τους στην αγορά εργασίας, αλλά και επίσης και στην αντιμετώπιση πιεστικών κοινωνικών προβλημάτων τους με την ενίσχυση του «ιστού ασφαλείας» για την κοινωνική προστασία τους.

Σύνολο πληθυσμού ομάδας - στόχου :	2.225.813
Σύνολο εργατικού δυναμικού ομάδας - στόχου :	1.084.043
Απασχολούμενοι :	821.312
Άνεργοι :	262.731
άνδρες :	93.340
γυναίκες :	169.391
Άνεργοι μακράς διάρκειας :	152.044

Παρακολούθηση από Υπ.Εργασίας. Συμμετέχουν ΟΑΕΔ.

ΜΕΤΡΟ 1 : ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Μέσα στην τριετία 1998 - 2000, ΟΛΟΙ ΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ ΝΕΟΙ της χώρας μας θα μπορούν να κάνουν χρήση ενός επιδοτούμενου προγράμματος, που θα συμβάλλει στην προώθηση της απασχόλησής τους είτε :

- με επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση ή αναβάθμιση δεξιοτήτων
- με πρακτική άσκηση για τη βελτίωση των ικανοτήτων του και την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας
- με επιδότηση απασχόλησης για την πλήρη ένταξή του στην αγορά εργασίας
- με επιδότηση της δημιουργίας της δικής του επιχείρησης

ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ :

Το πρόγραμμα θα έχει συνολική διάρκεια 3 ετών με στόχο την ενεργητική κάλυψη των νέων ανέργων και την οικοδόμηση μιας νέας κινητικότητας στην αγορά εργασίας.

Επιδιώκεται :

- I. Η αποφασιστική μείωση του υψηλού δείκτη ανεργίας των νέων μέσα από την ενεργοποίηση του ίδιου του άνεργου. Από παθητικός δέκτης του φαινομένου να γίνει ενεργός διεκδικητής μιας παραγωγικής θέσης εργασίας.
- II. Η δρομολόγηση σε σαφή κατεύθυνση των προγραμμάτων ταχύρρυθμης κατάρτισης που θα πραγματοποιηθούν την προσεχή 3ετία από τον ΟΑΕΔ και τα ΚΕΚ.

- III. Η επιδότηση της πρακτικής άσκησης σε συνδυασμό με την επιδότηση της απασχόλησης να μειώσει σημαντικά το μισθολογικό κόστος για διάστημα που μπορεί να προσεγγίσει και το 18μηνο, ενθαρρύνοντας έτσι τις νέες προσλήψεις.

Προϋπόθεση υπαγωγής :

Εγγραφή στο μητρώο ανέργων του ΟΑΕΔ και παραμονή τους με την ιδιότητα του ανέργου για διάστημα τουλάχιστον 3 μηνών.

Ειδικότερα για το 1998

- α) 50.000 νέοι άνεργοι θα μπορούν να κάνουν χρήση των προγραμμάτων ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.
Η χρήση θα γίνεται με τη χορήγηση μιας ειδικής κάρτας από τον ΟΑΕΔ που θα αποδεικνύει το δικαίωμα του αυτό, αλλά και θα του απασχόληση του.
- β) 20.000 νέοι άνεργοι θα μπορούν να κάνουν χρήση των επιδοτούμενων προγραμμάτων κατάρτισης είτε μέσω των κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ) είτε μέσω των σχολών του ΟΑΕΔ. Ιδιαίτερα θα ενισχυθούν τα προγράμματα Σύνδεσης, Κατάρτισης - Απασχόλησης που συνδέουν την κατάρτιση με συγκεκριμένες και υπαρκτές ανάγκες της αγοράς εργασίας και εξασφαλίζουν σε σημαντικό βαθμό την εξεύρεση απασχόλησης του καταρτιζομένου.
- γ) Θα προχωρήσει επιπλέον και το πρόγραμμα της μαγνητικής ΚΑΡΤΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ για την ενοποίηση και τον καλύτερο συντονισμό εφαρμογής των προγραμμάτων απασχόλησης.

Κοστολόγηση : Μέσα στην 3ετία χρήση του Προγράμματος θα κάνουν 200.000 νέοι. Το συνολικό κόστος θα υπερβεί τα 380 δισ δρχ. και θα καλυφθεί από τον ΟΑΕΔ , το ΕΚΤ, τον ΛΑΕΚ, και τον ειδικό λογαριασμό όπου εισρέουν τα έσοδα των μετοχοποιήσεων και αποκρατικοποιήσεων.

ΜΕΤΡΟ 2 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Μεσοπρόθεσμο

1. Γενικά: Εθνικές Πρωτοβουλίες στους νέους τομείς

Θα μελετηθεί η προώθηση “νέων τομέων απασχόλησης” (όπως η κοινωνική απασχόληση, η προστασία του περιβάλλοντος, ο τουρισμός, η πολιτιστική κληρονομιά, οι υπηρεσίες φροντίδας, κλπ). Στους τομείς αυτούς η απασχόληση δεν έρχεται σε σχέσεις ανταγωνισμού με την ιδιωτική αγορά και δεν υποκαθιστά θέσεις εργασίας που υπάρχουν.

Η κινητοποίηση μη κυβερνητικών οργανώσεων θα έχει θετικά αποτελέσματα. Οι οργανώσεις αυτές θα λειτουργούν ως καταλύτες για να εντοπίζουν ευκαιρίες και προοπτικές στην τοπική αγορά εργασίας , να οργανώνουν συνεταιρισμούς ανέργων και να τους στηρίζουν τεχνικά. Ως προς την επιδότηση ανά ΑΜΔ, αυτή θα μπορούσε να είναι ουσιαστική (ενδεχομένως διπλάσια από αυτήν που χορηγείται σήμερα για αυτοαπασχόληση). Τέλος απαιτούνται ενέργειες δημοσιοποίησης και ευαισθητοποίησης (ενδεχομένως ακόμη και ενεργού αναζήτησης φορέων - πελατών και δημιουργίας σχημάτων).

Με βάση τα παραπάνω **ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ** η προκήρυξη δύο **ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ**:

α. Εθνική Πρωτοβουλία για την δημιουργία Συνεργατικών Επιχειρήσεων

Εφαρμογή από το δεύτερο εξάμηνο του 1998 ολοκληρωμένης Πιλοτικής Εθνικής Πρωτοβουλίας που θα αφορά την επιδότηση νέων ανέργων για την δημιουργία “συνεργατικών επιχειρήσεων”. Η αξιολόγηση των αιτήσεων θα γίνεται στη βάση κριτηρίων που θα τεθούν με την προκήρυξη του προγράμματος.

β. Εθνική Πρωτοβουλία για την δημιουργία από τους ΟΤΑ θέσεων κοινωνικής εργασίας.

Εφαρμογή από το δεύτερο εξάμηνο του 1998 μιας ολοκληρωμένης Πρωτοβουλίας που θα αφορά την επιδότηση κατά κύριο λόγο επιχειρήσεων των ΟΤΑ προκειμένου, από μόνοι τους, ή σε συνεργασία με άλλους φορείς του Δημοσίου ή και με ιδιώτες να δημιουργήσουν θέσεις κοινωνικής εργασίας (φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων, περιβάλλον, πολιτιστική κληρονομιά κ.α.)

Το μέτρο αυτό σχετίζεται άμεσα και με την παροχή εργατικού δυναμικού για την υλοποίηση των ΣΠΕΦΣΕ ηλικιωμένων και νέων ζευγαριών.

ΜΕΤΡΟ 3: ΜΕΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΝΕΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ

Άμεση υλοποίηση

α. Ασφαλιστική κάλυψη ανέργων για ασθένεια σε είδος:

Αλλαγές στην νομοθεσία (Ν1539/84):

- Εξομοίωση ανέργων και σπουδαστών.
- Αυξηση του ορίου ηλικίας σύμφωνα με το οποίο συνεχίζεται η κάλυψη από την ασφάλιση των γονέων για τους ανέργους από 24 που είναι σήμερα σε **29 ετών**. (Προϋπόθεση η καταγραφή από τον ΟΑΕΔ).
- Κάλυψη και **εγγάμων** ανέργων της ίδιας ηλικίας από την ασφάλιση των γονέων τους (επιλογή κάλυψης μεταξύ γονέων).

Επιπλέον κόστος στα ταμεία ελάχιστο: Ήδη σε μεγάλο βαθμό καταστρατηγείται, το τμήμα αυτό του πληθυσμού έχει ελάχιστα έξοδα υγείας. Τα έξοδα νοσηλείας ήδη καλύπτονται από το ΕΣΥ.

β. Ένταξη των νέων ανέργων στα προγράμματα του Ο.Ε. Εστίας και ΟΕΚ

Οι νέοι άνεργοι θα δικαιούνται την ένταξή τους σε ειδικά Προγράμματα του Οργανισμού Εργατικής Εστίας (Κοινωνικού Τουρισμού ή Πολιτισμού ή Εκδρομών). Ομοίως οι νέοι (καταγεγραμμένοι) άνεργοι θα δικαιούνται την ένταξή τους σε προγράμματα επιδότησης ενοικίων του ΟΕΚ.

Ο ΟΕΚ και ΟΕΕ θα εξειδικεύσουν τους όρους-προϋποθέσεις υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών.

Προς διερεύνηση:

γ. Ασφάλιση δόσης στεγαστικών δανείων για ανέργους

Προς διερεύνηση: Συνεννόηση ΟΑΕΔ, ΟΕΚ, Κτηματική Τράπεζα για ασφάλιση σε ασφαλιστική εταιρία δόσης στεγαστικών δανείων σε περίπτωση ανεργίας.

δ. Ασφαλιστική κάλυψη υγείας διαζευγμένων γυναικών

Τώρα (ν1469/84) γυναίκες άνω των 35 που έχουν χωρίσει μπορούν να συνεχίσουν να καλύπτονται από την ασφάλιση υγείας του συζύγου τους εφόσον ασκήσουν το δικαίωμα αυτό εντός έτους από το διαζύγιο, καταβάλλουν οι ίδιες τις εισφορές και δεν είναι ασφαλισμένες αλλού. Τα δικαστήρια αποφάσισαν ότι το έτος μπορεί να αντικαθίσταται από "εύλογο χρόνο" που τον κρίνουν τα ίδια.

Πρόταση: Απάλειψη του ορίου του ενός χρόνου.

Ανεργες μητέρες ανηλίκων παιδιών συνεχίζουν να ασφαρίζονται από τον φορέα του συζύγου.

Εισφορές της ως άνω περίπτωσης μειωμένες κατά 50%.

III. ΣΠΕΦΣΕ Ηλικιωμένοι

Η ομάδα-στόχος είναι οι πολύ ηλικιωμένοι (άνω των 75 ετών). Ο πληθυσμός αυτός συνεχώς αυξάνεται. Αφού έχουν συνταξιοδοτηθεί ως επι το πλείστον πριν το 1985 κατά μεγάλο βαθμό δεν έχουν επικουρική σύνταξη, πολλοί ζούν μόνοι, ενώ η πλειοψηφία είναι γυναίκες. Πρέπει να γίνει διαχωρισμός μεταξύ αυτών στις αστικές περιοχές και αυτούς στη ύπαιθρο.

Η κύρια ανάγκη που πρέπει να καλυφθεί είναι η **διευκόλυνση της αυτόνομης αξιοπρεπούς διαβίωσης**. Αυτό έχει τρεις αποδέκτες:

1. Ηλικιωμένους που είναι ήδη σε ιδρύματα ή νοσοκομεία και θα μπορούσαν να ζούν αυτόνομα - δύσκολη περίπτωση, αλλά αξίζει βοήθειας.
2. Ηλικιωμένοι που βρίσκονται σε "κίνδυνο" να μην μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν - οι κατεχοχίν "πελάτες".
3. Ο γενικός πληθυσμός που φοβάται ότι ίσως βρεθεί σε τέτοια κατάσταση στο μέλλον.

Προγράμματα:

1. **Πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι"** - Υπ. Πρόνοιας. Υλοποιείται ήδη. Αναγγέλεται η προοπτική χωροταξικής και ποιοτικής επέκτασης ως το 2000.

A. Χωροταξική επέκταση

1996	Πιλοτική Εφαρμογή στο Περιστερί
1997	Επέκταση σε 102 ΚΑΠΗ όλης της χώρας
1998	Επέκταση σε άλλα 110 ΚΑΠΗ όλης της χώρας
1999	Επέκταση σε άλλα 110 ΚΑΠΗ όλης της χώρας

Ως το 2000 **στο σύνολο των ΚΑΠΗ που λειτουργούν** (και καλύπτουν πληθυσμό ευθύνης 1 εκ. 320 χιλ. Ηλικιωμένους) θα μπορούν να προσφέρουν αυτές τις υπηρεσίες.

B. Ποιοτική αναβάθμιση

Υπάρχουν τρεις βαθμίδες υπηρεσιών:

- α. Βασικό Συνεχής παρακολούθηση, περιοδική νοσηλευτική φροντίδα
- β. Πλήρες Φυσιοθεραπείες, ιατρική παρακολούθηση, εργασιοθεραπεία
- γ. Προαιρετικές Τηλεσυναγεργμός, μετακίνηση, 24ωρη φροντίδα.

Τώρα προσφέρεται το βασικό πακέτο. Κόστος 1997 1,2 δισ., κόστος 2000 4 δισ. Δρχ. Παροχή **πλήρους πακέτου** θα αύξανε τους δικαιούχους και θα διεύρυνε τις υπηρεσίες. Κόστος 9 δισ. Δρχ. το 2000.

Μεσοπρόθεσμα Οι *προαιρετικές υπηρεσίες* θα προσφέρονται επι πληρωμή με χαμηλό τιμολόγιο, επιδοτούμενα απο ταμεία ασφάλισης. (Επίσης θα μπορούν να προμηθεύονται τις υπηρεσίες με χαμηλή χρέωση αυτοί που τις θέλουν αλλά δεν πληρούν τα κριτήρια.

Η ανάπτυξη του προγράμματος είναι στρατηγικής σημασίας για την προστασία των ηλικιωμένων. Πέραν των άλλων μπορεί να απορροφήσει και πολλούς ανέργους εγγεγραμμένους στον ΟΑΕΔ.

2. **Επιδοματική πολιτική - Εμβάθυνση ΕΚΑΣ:** Άμεσα υλοποιήσιμη

Το ΕΚΑΣ μπορεί να μετεξελιχθεί προς τρεις κατευθύνσεις:

- α. Προσαύξηση 1 ΗΑΕ σε όλους τους δικαιούχους **άνω των 75 ετών** (58 χιλιάδες άτομα. Κόστος 5 δισ. Δρχ.
 - β. επέκταση ΕΚΑΣ ηλικιακά ως τα 60 για τις γυναίκες. (Ετσι ώστε τα όρια να είναι 60/65 όπως στο ΙΚΑ) **η**
επέκταση ΕΚΑΣ ηλικιακά ως τα 62 για όλους¹
 - γ. Κλιμάκωση ΕΚΑΣ ηλικιακά: **Κάτω των 65 1 ΗΑΕ, 65-75 2 ΗΑΕ, 75+ 3 ΗΑΕ**
- Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οποιαδήποτε επέκταση του ΕΚΑΣ σε άτομα που δεν έχουν ως τώρα κριθεί (π.χ. μείωση ηλικίας) έχει το διοικητικό κόστος του εντοπισμού των δικαιούχων. Οι άνω των 75 είναι ήδη γνωστοί και η εφαρμογή του α μπορεί να γίνει άμεσα.

Εξέταση της χορήγησης αύξησης **στους άνω των 75 ετών στον ΟΓΑ.**

Περί τα 300 χιλ. άτομα (όσο όλοι του ΕΚΑΣ). Για κάθε 1000 δρχ κόστος 4,2 δισ. δρχ.

Πιθανότητα εξαίρεσης συνταξιούχων ΟΓΑ που λαμβάνουν άλλα βοηθήματα (π.χ. σύνταξη πολύτεκνης μητέρας, ή παραπληγικά) - μείωση δικαιούχων κατα...

3. **Πακέτο ιατρικής πρόληψης προς δικαιούχους ΕΚΑΣ** άνω των 75

Πιθανώς ανακοινώσιμη ως κατεύθυνση και υλοποιήσιμη μέσα στο 1998.

- Υπ. Υγείας. Πειραματική εφαρμογή ιατρικού φακέλλου απο δικαιούχους ΕΚΑΣ (γνωστοί μηχανογραφικά, αποδεδειγμένα αδύνατοι οικονομικά, ήδη διασύνδεση ταμείων - ΑΦΜ). Πιθανολογούμενα σημαντικά ιατρικά οφέλη.

Υπ. Υγείας: Περιεχόμενο πακέτου, τρόπος χρηματοδότησης (επικέντρωση υπαρχόντων κονδυλίων για πρόληψη;). Εξέταση επέκτασης και σε συνταξιούχους ΟΓΑ (;).

4. **Επεμβάσεις υγείας για ηλικιωμένους : Μεσοπρόθεσμο**

Δημιουργία δικτύου υπηρεσιών Γηριατρικής σαν επιτελικού οργάνου σε ενημέρωση αλλά και για την δευτεροβάθμια αντιμετώπιση ασθενειών ειδικά της τρίτης ηλικίας. (Π.χ. νοσοκομεία ΝΙΜΤΣ, Ιπποκράτειο Θεσσαλονίκης, το ΓΝΑ, και σαν ειδικό τμήμα του προγράμματος βοήθεια στο σπίτι ο Ερυθρός Σταυρός και τα Ογκολογικά. Σύνδεση με Δίκτυα πρωτοβάθμιας υγείας.

5. **Ανάπτυξη αγοράς υπηρεσιών "Βοήθεια στο Σπίτι" σε αυτοχρηματοδούμενο επίπεδο, μεσοπρόθεσμα. .**

Το (1) ανωτέρω βασίζεται στην αξιολόγηση απο την πλευρά των παρεχόντων την υπηρεσία του κατα πόσον ο δικαιούχος το χρειάζεται. Η ανάπτυξη και ο αυστηρός έλεγχος μιας ποιοτικής αγοράς υπηρεσιών είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η

¹Υπάρχουν στην περίπτωση αυτή άτομα που ενώ είναι επαρκώς ηλικιωμένοι για το ΕΚΑΣ δεν είναι για να τους δώσει το ταμείο τους πλήρη σύνταξη.

καθολικότητα, δηλαδή να μπορεί ο καθένας που θεωρεί ότι χρειάζεται τέτοιες υπηρεσίες να τις αποκτήσει. Το Πρόγραμμα του Υπ. Πρόνοιας παίζει καθοριστικό ρόλο - στην κατοχύρωση ενός επιπέδου υπηρεσιών. Τα ταμεία έχουν κάθε κίνητρο να επιθυμούν την παροχή τέτοιων υπηρεσιών, αφού θα επωφεληθούν από την μείωση των δαπανών υγείας.

- **Ρόλος υπουργείου Πρόνοιας** στην θέσπιση προτύπων, πιστοποίηση, έλεγχο². (Υπάρχει η διοικητική δυνατότητα; Μήπως πρέπει να αναμειχθεί άλλος φορέας; Πιθανότητα ανάθεσης
- Πιθανότητα κινήτρων στις επενδύσεις (αναπτυξιακός νόμος, κτίρια πιθανώς από ΟΕΚ), στην εκπαίδευση προσωπικού (ΟΑΕΔ),
- αξιοποίηση χρηματοδότησης (και επιδότησης) δικαιούχων από ταμεία ασφάλισης. Πιθανότητα θέσπισης από την ΓΓΚΑ κανόνων επιδότησης σχετικής δαπάνης από ασφαλιστικά ταμεία (αποτροπή ιδρυματοποίησης ασφαλισμένων - εξοικονόμηση στις δαπάνες υγείας των ταμείων)
- Το ΙΚΑ εξετάζει την δυνατότητα επιδότησης δικαιούχων κατά 10 χιλ δρχ./μήνα.,
- Πιθανή μελλοντική ανάμειξη ασφαλιστικών εταιρειών (παροχή πακέτου υπηρεσιών παρεμφερών με ΗΜΟ με την πληρωμή ασφαλιστρών).
- Χρηματοδότηση αρχικά ad hoc από ταμεία. Μέσα στο 1998 από πιθανό λογαριασμό αλληλεγγύης. Μακροπρόθεσμα εξέταση της δημιουργίας αυτοτελούς κλάδου ασφάλισης (με ανακατανομές ασφαλιστρών).

6. **Στέγαση:** Μεσοπρόθεσμα

Αναπροσαρμογή προτεραιοτήτων ΟΕΚ (μεσοπρόθεσμα) - παροχή υπηρεσιών "βοήθεια στο σπίτι" σε πρώτη φάση σε συγκροτήματα εργατικών κατοικιών, μετά σε δικαιούχους ΟΕΚ γενικότερα.

✓ Ανάμειξη Κτηματικής Τράπεζας - Δάνεια ηλικιωμένων για μετατροπή σπιτιού που χορηγείται κατά την συνταξιοδότηση.

7. **Άλλα ζητήματα ηλικιωμένων:** Μεσοπρόθεσμα

- Εκπαιδευτική κάρτα ηλικιωμένων - επέκταση και στην Ελλάδα
- Κοινωνικός τουρισμός - Λουτροθεραπεία (συνεννόηση με ΕΟΤ).
- Προγράμματα ραδιο-τηλεόρασης και πολιτισμού προς ηλικιωμένους.

²Η ανάπτυξη του τομέα θα μπορούσε να απορροφήσει και μεγάλο μέρος της διαγραφόμενης ιατρικής ανεργίας

IV ΣΠΕΦΣΕ Νέα ζευγάρια

Η ομάδα-στόχος είναι τα νέα ζευγάρια (κάτω των 29 ετών;). Στόχος η διευκόλυνση όλων των σταδίων που περνά ένα νέο ζευγάρι απο την δημιουργία αυτόνομης μονάδας (γάμος) ως την τεκνοποιία ως και του τρίτου παιδιού. Σημαντικότατο σημείο η αποφυγή της παραδοσιακής επιδοματικής πολιτικής και η προσπάθεια ουσιαστικής στήριξης με την παροχή υπηρεσιών με κύριο χαρακτηριστικό την συμφιλίωση εργασίας- οικογένειας.

1. Στήριξη ΟΤΑ για Βρεφονηπιακούς σταθμούς απο τον ΟΑΕΔ.

Αμεσο.

Πέραν των άλλων διευκολύνσεων που δίδονται στους ΟΤΑ για να λειτουργήσουν τους Β/Ν σταθμούς που μεταφέρονται σε αυτούς και στην επίλυση εκκρεμών θεμάτων (π.χ. προσλήψεις, συνταξιοδοτικό καθεστώς υπαλλήλων που μεταφέρονται) δίδεται διαβεβαίωση ότι ο ΟΑΕΔ θα καλύψει σημαντικό του κόστους κάλυψης των επιπλέον θέσεων εργασίας που θα δημιουργηθούν στις ΑΕ που δημιουργούν δήμοι για Β/Ν σταθμούς.:

2. Επιδοματικά - Αμεσα :

Αύξηση ενός επιδόματος που να σηματοδοτεί την έμφαση που δίδεται:

- α. Πρόταση ΥΠΟΙΚ: Μείωση φόρου πολυτέκνων (4 παιδιά +) ανα παιδί απο 40 σε 60 χιλ για κάθε παιδί. Κόστος 3 δισ. Δρχ. Αύξηση οικογενειακών δαπανών απο 1 εκ σε 1,5 εκ για πολύτεκνους - κόστος 800 εκ. δρχ. Συνολικό κόστος 4 δισ.
- β. Εναλλακτικά: Μετατροπή της **μείωσης φόρου σε πίστωση και επιστροφή φόρου**. (Αρα ακόμη και αυτοί που δεν πληρώνουν φόρο θα εισπράξουν τα αναλογούντα ποσά - περι τις 175 χιλιάδες οικογένειες -). Επωφελούνται οι κατατεκμήριο πτωχότεροι, ενώ ο μηχανισμός του φόρου εισοδήματος χρησιμοποιείται για μη "φορομπηχτικούς λόγους"³. Σημαντικό επίσης γιατί θα καταστήσει όλες τις φορολογικές δαπάνες που ήδη χορηγούνται "κοινωνική προστασία" με τους ορισμούς της ΕΕ. Κόστος 7 δισ. Δρχ. περίπου.⁴

3. Επιδοματικά: Αρχείο πολυτέκνων - μεσοπρόθεσμα.

Μια σειρά απο φορείς χορηγούν επιδόματα και βοηθήματα σε πολυτέκνους, ασυντόνιστα και με ελλιπή πληροφόρηση. Προτείνεται η δημιουργία ενός κεντρικού αρχείου - βάσης πληροφοριών, που θα αντλεί πληροφόρηση απο το ΚΕΠΥΟ και άλλες πηγές και θα τροφοδοτεί όλους τους φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα με στοιχεία δικαιούχων. Έτσι θα σταματήσει η ταλαιπωρία των δικαιούχων, θα εκλογικευτούν οι παροχές και θα εξυπηρετηθούν ανάγκες που σήμερα πιθανόν δεν εντοπίζονται.

³Επισημαίνεται ότι υποχρέωση υποβολής δήλωσης υπέχουν όλοι οι Έλληνες με εισόδημα άνω των 27 χιλ. Δρχ/μήνα ή 60 χιλ/μήνα αν είναι μόνο απο μισθωτές υπηρεσίες.

⁴ Δυνατότητα περιορισμού ηλικιακά (π.χ. άτομα κάτω των 40 ετών

4. **Κουπόνια για υπηρεσίες B/N απο τα ταμεία-Μεσοπρόθεσμα.** Δυνατότητα χορήγησης κουπονιών σε ασφαλισμένους ταμείων εξαργυρώσιμων είτε σε κρατικούς σταθμούς (δωρεάν), σε ιδιωτικούς που πληρούν μίνιμουμ προϋποθέσεις (20-30 χιλ. Δρχ μηνιαίως;;) Η τιμή του κουπονιού μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με το εισόδημα του δικαιούχου ή τον αριθμό παιδιών.

Εξέταση με ταμεία ασφάλισης κατα πόσον θα έπρεπε να εξασφαλίσουν μίνιμουμ παροχή (χρηματοδότηση κουπονιού) στους ασφαλισμένους τους. Ήδη το ΙΚΑ είναι διατεθειμένο να χορηγήσει τέτοιου είδους υπηρεσίες.

Αρκετά μεγάλος ιδιωτικός τομέας υπάρχει ήδη. Η πρωτοβουλία θα αναβαθμίσει το επίπεδο των υπηρεσιών η δε ανάπτυξή του σε ποιοτική κατεύθυνση (με την ανάμειξη των ταμείων) θα μπορούσε να απορροφήσει και πολλούς ανέργους νηπιαγωγούς.

5. **Ολοήμερο σχολείο: Μεσοπρόθεσμο** - εξέταση κατα πόσον θα μπορούν σχολεία να κρατούν τα παιδιά ως τις 1600 - Τι απαιτείται; Μήπως μπορούν να βοηθήσουν κοινωνικές υπηρεσίες, εθελοντές, ΟΑΕΔ;

Θέμα Υπ. Παιδείας, ΟΑΕΔ

6. **Πακέτο Υγείας για νέο ζευγάρι και προστασία παιδιού: προς εξέταση**
Αναβάθμιση μαιευτηρίων και νοσ. Παίδων: Υπ. Υγείας

7. **Στέγαση: Μεσοπρόθεσμο.** Σημείο-κλειδί για την δημιουργία νέων οικογενειακών μονάδων. Πρέπει να αναζητείται σχήμα που να παρακάμπτει πρόβλημα χαμηλού εισοδήματος την εποχή του δανείου ή (αντίστοιχα) λίγα συσσωρευμένα δικαιώματα στον ΟΕΚ, η το ΤΠΔ: Δάνεια χαμηλής εκκίνησης, επιδότηση τόκων στεγαστικών δανείων απο ταμεία ασφάλισης, χορήγηση δανείων απο ασφαλιστικά ταμεία που να εξαγοράζουν εισφορές ΟΕΚ. Κλπ.

Ν Χρηματοδότηση

Η χρηματοδότηση απο τα ταμεία προϋποθέτει πάνω απο όλα δράσεις που εξατομικευμένα οφελούν ασφαλισμένους των ταμείων. Δεν μπορεί να διοχετευτεί σε, π.χ. γενική αναβάθμιση υποδομής υγείας. Αρα πρώτα πρέπει να υπάρχει η υπηρεσία και μετά να χρηματοδοτηθεί. Έτσι ως επι το πλείστον πρέπει να αναμένει τα μεσοπρόθεσμα μέτρα. Η γενική ιδέα είναι να αξιοποιηθούν πόροι που δικαιολογούνται (λεκτικά τουλάχιστον) με στόχους παρόμοιους με τους προαναφερθέντες. Δεν επιβάλλεται νέα φορολογία:

Α. Αμεσα

1. Εισφορά συνταξιούχων άρθρου 60 ν 2084/92 "για το δημογραφικό".

Αποδίδεται τώρα στα ταμεία, θα μπορούσε να κατευθυνθεί προς λογαριασμό είτε νέων ζευγαριών είτε υπεργέρων είτε και ΕΚΑΣ. Απαιτείται προσαρμογή της εισφοράς έτσι και αλλιώς. Προτείνεται:

- Αύξηση του ορίου(100) στις 120 χιλ δρχ. έτσι ώστε η κατώτατη σύνταξη του ΙΚΑ να μην πληρώνει εισφορά.
- Τιμαριθμοποίηση όλων των ορίων.
- Οι επικουρικές συντάξεις θα συνεισφέρουν ως εξής:
0-40 χιλ. δρχ./μήνα καμμία επιβάρυνση (Κατώτατη TEAM 28 χιλ. Δρχ.)⁵
Τμήμα σύνταξης απο 40-60 χιλ δρχ 1%
Τμήμα σύνταξης απο 60-100 χιλ δρχ 2%
Τμήμα σύνταξης απο 100-150 3%
Τμήμα σύνταξης απο 150-200 χιλ. Δρχ 4%
Τμήμα σύνταξης άνω των 200 χιλ. Δρχ 5%

Αρα: εξαιρούνται οι χαμηλοσυνταξιούχοι, τιμαριθμοποιείται η κλίμακα και εξασφαλίζεται ισότιμη μεταχείριση για τις υψηλές επικουρικές συντάξεις.

- Εκτιμώμενη απόδοση περι τα 25 δισ. δρχ

Συγκέντρωση του ποσού σε ειδικό λογαριασμό ~~των ΛΑΦΚΑ~~ ή νέο Λογαριασμό Αλληλεγγύης;) ο οποίος χρηματοδοτεί το ΕΚΑΣ και πιθανώς άλλες δράσεις.

2. Αντικίνητρα εργαζόμενων συνταξιούχων - αυξημένη εισφορά υπερ του ιδίου λογαριασμού. Τμήμα σύνταξης που περικόπτεται στον λογαριασμό (προς διερεύνηση).

Προς εξέταση για μεσοπρόθεσμη χρηματοδότηση

3. Εισφορά στην υπεραξία των κινητών αξιών ιδιοκτησίας ΝΠΔΔ.

- 4. Τμήμα της τριμερούς χρηματοδότησης (50% της εισφοράς κράτους κλάδου υγείας;) των ασφαλισμένων του νέου συστήματος του Ν2084/92. Για νέα ζευγάρια.
- 5. Φορολόγηση προνοιακών επιδομάτων που δεν δηλώνονται στην φορολογία εισοδήματος- απόδοση ως επιχορήγηση στον λογαριασμό.

⁵Το όριο είναι 43% υψηλότερη απο την κατώτατη σύνταξη του TEAM.

6. Συνεισφορά ΟΕΚ για ασφαλισμένους του, όσον αφορά υπηρεσίες που σχετίζονται με την στέγη.
7. Εσοδα απο πώληση υπηρεσιών B/N σταθμών ή Βοήθεια στο σπίτι;
8. Τμήμα των μη ανταποδοτικών εισφορών αποδίδεται στον λογαριασμό. Πολλοί δικαιούχοι συνεισφέρουν εισφορές χωρίς ελπίδα εξαργύρωσης των δικαιωμάτων τους: Γυναίκες με διακεκομένο εργασιακό βίο, Αλλοδαποί εργαζόμενοι, εργαζόμενοι νέου συστήματος με 2 δουλειές, Κλάδος οικοδομής μετά το αντικειμενικό σύστημα. Εξέταση αναλογιστικά λογικής παρακράτησης. (Δικαιολογία - λεφτά γυρίζουν σε αυτούς που τα πλήρωσαν , αντί να πληρώνουν συντάξεις τρίτων).
9. (Μακροπρόθεσμα) Εξέταση θέσπισης νέου κλάδου ασφάλισης για βοήθεια στην "τέταρτη ηλικία", πιθανώς με ανακατανομή του ασφαλίστρου απο άλλους σκοπούς.⁶

⁶Σαν παράδειγμα ο λογαριασμός στράτευσης θεσπίστηκε όταν η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας ήταν πολύ μικρότερη η δε θητεία σχεδόν διπλάσια απο ό,τι σήμερα.